

Zinātne pilsētā

Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā

Atbildīgs patēriņš un ražošana – kāpēc tas ir svarīgi?

Ja pasaules
iedzīvotāju skaits
līdz 2050. gadam
sasniegs
9,6
miljardus,
esošo dzīves
apstākļu
nodrošināšanai
būs
nepieciešamas
gandrīz
trīs
planētas

12 ATBILDĪGS PATĒRIŅŠ UN RAŽOŠANA

Ilgspējīga patēriņa un ražošanas mērķis ir veicināt resursu efektīvu izmantošanu un energoefektivitāti, ilgtspējīgu infrastruktūru, kā arī nodrošināt piekļuvi bāzes pakalpojumiem, videi draudzīgām un labām darbavietām, un labāku dzīves kvalitāti visiem. Tās ieviešana palīdz īstenot vispārējās attīstības plānus, samazināt ekonomiskās, vides aizsardzības un sociālās izmaksas nākotnē, stiprināt ekonomikas konkurētspēju un mazināt nabadzību.

Pašlaik pieaug dabas resursu materiālais patēriņš, jo īpaši Austrumāzijā. Valstis arī turpina risināt problēmas, kas saistītas ar gaisa, ūdens un augsnes piesārņojumu.

12 ATBILDĪGS PATĒRIŅŠ UN RAŽOŠANA

Tā kā ilgtspējīga patēriņa un ražošanas mērķis ir “paveikt vairāk un labāk ar mazākiem resursiem”, valsts labklājības pieaugumu no ekonomiskās darbības iespējams palielināt samazinot resursu izmantošanu, degradāciju un piesārņojumu visā dzīves ciklā un vienlaikus paaugstinot dzīves kvalitāti. Jāpievērš liela uzmanība arī darbībai piegādes ķēdē, iesaistot ikvienu - no ražotāja līdz galapatērētājam. Tas ietver patērētāju izglītošanu par ilgtspējīgu patēriņu un dzīvesveidu, atbilstošas informācijas nodrošināšanu, izmantojot standartus un zīmolus, kā arī iesaistīšanos ilgtspējīgās publiskā iepirkuma procedūrās.

Kāds ir mērķis?

Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus.

Kāpēc?

Pagājušā gadsimta ekonomisko un sociālo progresu ir pavadījusi vides degradācija, kas apdraud tās pašas sistēmas, no kurām ir atkarīga mūsu turpmākā attīstība un izdzīvošana. Ja mēs nerīkosimies, lai mainītu savus patēriņa un ražošanas modeļus, mēs radīsim neatgriezenisku kaitējumu videi.

Kurus esošos patēriņa un ražošanas modeļus nepieciešams mainīt?

Ir daudzi patēriņa aspekti, kurus vienkārši izmainot, iespējams panākt lielu ietekmi uz sabiedrību kopumā. Piemēram, aptuveni viena trešdaļa no pārtikas, ko katru gadu saražo cilvēku patēriņam, tiek zaudēta vai izniekota. Runājot par patērētājiem, mājsaimniecības patērē 29 procentus no visas pasaules enerģijas un veido 21 procentus no esošās CO2 emisijas. Ūdens piesārņojums ir vēl viens aktuāls jautājums, kam nepieciešams ilgtspējīgs risinājums. Mēs piesārņojam ūdeni ātrāk, nekā daba spēj pārstrādāt un attīrīt ūdeni upēs un ezeros. Ir steidzami jāīstojas, lai nodrošinātu to, ka esošās materiālās vajadzības neizraisa pārmērīgu resursu izmantošanu un turpmāku vides degradāciju.

Kā es varu palīdzēt kā biznesa pārstāvis?

Uzņēmumu interesēs ir atrast jaunus risinājumus, kas nodrošina ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus. Ir nepieciešama labāka izpratne par produktu un pakalpojumu ietekmi uz vidi un sociālo jomu gan attiecībā uz produktu dzīves cikliem, gan uz to izmantošanu dzīves norisēs. Pirmais būtiskais solis ir identificēt “karstos punktus” vērtību ķēdē, kur iejaukšanās radītu vislielāko potenciālu, lai uzlabotu visas sistēmas ietekmi uz vidi un sociālo jomu. Tāpat, uzņēmumi var izmantot savu novatorisko potenciālu, lai izstrādātu risinājumus, kas paredz gan iespējas, gan iedvesmo cilvēkus pievērsties ilgtspējīgākam dzīvesveidam, mazina kaitējumus un uzlabo labklājību.

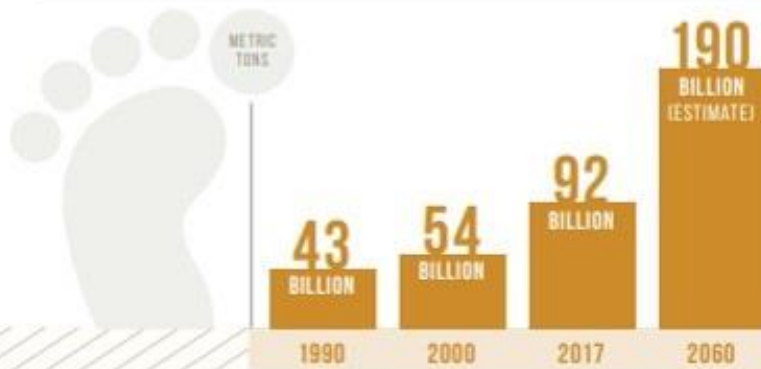
Kā es varu palīdzēt kā patērētājs?

Ir divi galvenie veidi, kā palīdzēt: 1. Samazināt atkritumu daudzumu un 2. Pārdomāt pirkumu nepieciešamību un izvēlēties ilgtspējīgu risinājumu, kad vien iespējams. Mūsu radīto atkritumu apjomu iespējams samazināt daudzos veidos, sākot ar to, lai netiktu izmesti pārtikas produkti, un beidzot ar plastmasas patēriņa - vienu no galvenajiem okeāna piesārņotājiem, samazināšanu. Vairāk kārt lietojamu maisiņu iegāde, atteikšanās no plastmasas salmiņu izmantošanas un plastmasas pudeļu pārstrāde ir labs veids, kā dot savu ieguldījumu katru dienu. Tāpat, pārdomāta pirkumu veikšana var palīdzēt. Piemēram, tekstilrūpniecība mūsdienās ir otrā lielākā tīra ūdens piesārņotāja aiz lauksaimniecības, un daudzas modes firmas ekspluatē tekstilrūpniecībā nodarbinātos iedzīvotājus jaunattīstības valstīs.

Globālā materiālu patēriņa radītā ekoloģiskā pēda strauji pieaug,

apsteidzot iedzīvotāju skaita pieaugumu un ekonomisko izaugsmi

Attīstītās valstis

izmanto piekto daļu no dabas resursiem,

lai radītu radītu tādu pašu ekonomisko apjomu kā jaunattīstības valstis

Materiālu patēriņa radītā ekoloģiskā pēda valstīs ar augstu ienākumu līmeni

ir **par 60%**
lielāka nekā valstīs
ar vidējiem
ienākumiem un **13**
reizes lielāka
nekā valstīs ar zemiem

Gandrīz
100 valstīs

aktīvi

realizē politiku
un pasākumus,

lai veicinātu

ilgtspējīgu patēriņu
un ražošanu

Visā pasaulē ir ieviestas
303 politikas nostādnes
un instrumenti

Skaitļi un fakti

- Ja pasaules iedzīvotāju skaits līdz 2050.gadam sasniegs 9,2 miljardus, esošo dzīves norišu uzturēšanai būs nepieciešami gandrīz trīs planētu apjomi.
- Palielinoties nemetālisko minerālu izmantošanai infrastruktūrā un būvniecībā, ir ievērojami uzlabojies materiālais dzīves līmenis. Jaunattīstības valstu “materiālā pēda” uz vienu iedzīvotāju palielinājās no 5 tonnām 2000.gadā līdz 9 tonnām 2017.gadā.
- 93% no 250 pasaules lielākajiem uzņēmumiem tagad ziņo par virzību uz ilgtspējīgu attīstību.

Skaitļi un fakti

Ūdens

- 1.1. Mazāk nekā 3 procenti pasaules ūdens ir svaigs (dzerams), no kuriem 2,5 procenti ir sasaluši Antarktīdā, Arktikā un ledājos. Tāpēc cilvēcei jāpaļaujas uz 0,5 procentiem, lai apmierinātu visas cilvēka ekosistēmas un saldūdens vajadzības.
- 2.2. Cilvēce piesārņo ūdeni upēs un ezeros ātrāk, nekā daba spēj to pārstrādāt un attīrīt.
- 3.3. Vairāk nekā 1 miljardam cilvēku joprojām nav pieejams saldūdens.
- 4.4. Pārmērīga ūdens izmantošana veicina globālo ūdens stresu/noslodzi.
- 5.5. Ūdens izcelsme ir dabiska un bezmaksas, taču tā piegādei nepieciešamā infrastruktūra ir dārga.

Skaitļi un fakti

Enerģija

- Ja cilvēki visā pasaulē pārietu uz energoefektīvām spuldzēm, pasaule ik gadu ietaupītu 120 miljardus ASV dolāru.
- Neskatoties uz tehnoloģiskajiem sasniegumiem, kas veicinājuši energoefektivitātes pieaugumu, līdz 2020.gadam enerģijas patēriņš OECD valstīs turpinās pieaugt vēl par 35 procentiem. Komerciāla un mājoķļu enerģijas izmantošana ir otra visstraujāk augošā pasaules enerģijas izmantošanas joma pēc transporta.
- 2002.gadā mehānisko transportlīdzekļu krājums OECD valstīs bija 550 miljoni vienību (no kurām 75 procenti bija personīgās automašīnas). Paredzams, ka līdz 2020.gadam transportlīdzekļu īpašumtiesības palielināsies par 32 procentiem. Tajā pašā laikā tiek prognozēts, ka mehānisko transportlīdzekļu nobraukto kilometru skaits palielināsies par 40 procentiem, un tiek lēsts, ka lidojumi visā pasaulē trīskāršosies tajā pašā laika posmā.
- Mājsaimniecības patērē 29 procentus pasaules enerģijas un līdz ar to rada 21 procentus CO2 emisijas.
- Atjaunojamās enerģijas īpatsvars enerģijas galapatēriņā 2015.gadā ir sasniedzis 17,5%.

Skaitļi un fakti

Pārtika

- Lai gan ražošanas fāzes laikā (lauksaimniecība, pārtikas pārstrāde) ražotie pārtikas produkti rada būtisku ietekmi uz vidi, mājsaimniecības pastiprina šo ietekmi pateicoties pārtikas produktu izvēlei un ēšanas paradumiem. Līdz ar to, enerģijas patēriņš pārtikas ražošanai un atkritumu veidošanās atstāj ietekmi uz vidi.
- Katru gadu aptuveni 1/3 no visas saražotās pārtikas (kas atbilst 1,3 miljardiem tonnu aptuveni 1 triljona ASV dolāru vērtībā) galu galā sapūst patērētāju un mazumtirgotāju atkritumu urnās vai sabojājas sliktas transportēšanas un novākšanas prakses dēļ.
- Pasaulē 2 miljardiem cilvēku ir liekais svars vai aptaukošanās.
- Zemes degradācija, augsnes auglības samazināšanās, ilgtspējīgs ūdens izmantošanas trūkums, pārzveja un jūras vides degradācija samazina dabas resursu bāzes spēju nodrošināt pārtiku.
- Pārtikas nozare veido aptuveni 30% no pasaules kopējā enerģijas patēriņa un aptuveni 22% no visām siltumnīcefekta gāzu emisijām.

12. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniedzamie rezultāti

12.1. Īstenot 10 gadu programmu sistēmu ilgtspējīgam patēriņam un ražošanai, visām valstīm rīkoties, attīstītajām valstīm uzņemoties vadību, ņemot vērā jaunattīstības valstu attīstību un iespējas.

12.2. Līdz 2030.gadam panākt dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību un efektīvu izmantošanu.

12.3. Līdz 2030.gadam uz pusi samazināt pasaules pārtikas atkritumus mazumtirdzniecības un patērētāju līmenī un samazināt pārtikas zudumus ražošanas un piegādes ķēdēs, ieskaitot zaudējumus pēc ražas novākšanas.

12.4. Līdz 2020.gadam panākt videi nekaitīgu ķīmisko vielu un visu atkritumu apsaimniekošanu visā to aprites ciklā saskaņā ar izveidotajām starptautiskajām sistēmām, un ievērojami samazināt to nokļūšanu gaisā, ūdenī un augsnē, lai samazinātu to nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību un vidi.

12.5. Līdz 2030.gadam būtiski jāsamazina atkritumu veidošanās, novēršot to rašanos, samazinot to apjomu, pārstrādājot un atkārtoti izmantojot.

12.6. Mudiniet uzņēmumus, jo īpaši lielos un starptautiskos uzņēmumus, pieņemt virzību uz ilgtspējīgu attīstību un integrēt ilgtspējīgas attīstības informāciju savā pārskatu ciklā.

12. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniedzamie rezultāti

12.7. Veicināt ilgtspējīgu publiskā iepirkuma praksi saskaņā ar valsts politiku un prioritātēm.

12.8. Līdz 2030.gadam nodrošināt, lai cilvēkiem visur būtu pieejama atbilstoša informācija un izpratne par ilgtspējīgu attīstību un dzīvesveidu harmonijā ar dabu.

12.A Atbalstīt jaunattīstības valstis, lai stiprinātu to zinātnisko un tehnoloģisko potenciālu virzīties uz ilgtspējīgākiem patēriņa un ražošanas modeļiem.

12.B Izstrādāt un ieviest instrumentus, lai uzraudzītu ilgtspējīgas attīstības ietekmi uz ilgtspējīgu tūrismu, kas rada darba vietas un popularizē vietējo kultūru un produktus.

12.C Racionalizēt neefektīvas fosilā kurināmā subsīdijas, kas veicina nelietderīgu patēriņu, novēršot tirgus darbības traucējumus atbilstoši katras valsts apstākļiem, tostarp pārstrukturējot nodokļu sistēmu un pakāpeniski izskaužot šīs kaitīgās subsīdijas, ja tādas pastāv, lai atspoguļotu to ietekmi uz vidi, pilnībā ņemot vērā īpašās vajadzības un jaunattīstības valstu apstākļus un līdz minimumam samazinātu iespējamo nelabvēlīgo ietekmi uz to attīstību tādā veidā, kas aizsargā nabadzīgos un ietekmētās iedzīvotāju kopienas.

Uzzini vairāk

- [The 10-Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production](#)
- [UN Environment Programme – Resource efficiency](#)
- [FAO website for Sustainable Production](#)
- [International Telecommunications Union](#)
- [UNDP page for Sustainable Production & Consumption](#)

Lai uzzinātu vairāk par mērķi #12 un pārējiem ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, apmeklē:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment>

